

протягом 2011 р. видатки зростали меншими темпами, ніж у 2010-му, а в деяких періодах року темпи їхнього зростання були дещо меншими за темпи зростання доходів [4, с. 28]. Як свідчить досвід та аналіз наукових публікацій зарубіжних вчених-економістів, останніми роками у країнах із розвинутою ринковою економікою спостерігається тенденція до посилення навантаження на державні фінанси [9, с. 41; 10, с. 14-26], які є головною складовою вітчизняної фінансової системи.

Істотне збільшення навантаження на державні фінанси спричинило проблеми щодо залучення доходів як на вітчизняних, так і на зарубіжних ринках. А це, своєю чергою, призвело до значного зростання обсягів фінансування шляхом залучення зовнішніх позик і досить значне накопичення державного боргу [9, с. 41]. У сучасних умовах, поряд із залученням зовнішніх позик, бажано залучати іноземні інвестиції, створюючи їм відповідні умови, що більш вигідно від запозичень. Варто зазначити, що у складовій загальнодержавних фінансів вітчизняної фінансової системи головну роль відіграє бюджетна система.

Висновки. Розвиток вітчизняних державних фінансів має об'єктивний характер і їх, використовують для виконання відповідних функцій держави та вирішення завдань, покладених на державні органи.

Отже, виходячи з основних завдань і функцій держави, можна стверджувати, що управління та регулювання державними фінансами є основою щодо нормального функціонування держави та розвитку її економіки і забезпечення соціальних гарантій.

Література

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси : навч. посібн. / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрин. – К. : Вид-во "Атіка", 2001. – 356 с.
2. Байтова И.М. Государственные финансы и управление ими в Великобритании на современном этапе / И.М. Байтова, А.И. Терминов // Финансы и кредит : журнал. – 2002. – № 22. – С. 96-104.
3. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії / Ш. Бланкарт. – К. : Вид-во "Либідь", 2000. – 654 с.
4. Бюлетень Національного банку України: щомісячне аналітично-статистичне видання. – 2006. – № 2. – 189 с.; 2007. – № 2. – 190 с.; 2008. – № 2. – 189 с.; 2009. – № 2. – 177 с.; 2010. – № 2. – 198 с.; 2010. – № 12. – С. 181-125; 2011. – № 2. – 200 с.; 2012. – № 2. – 232 с.
5. Годме П.М. Финансовое право / пер. и вступ. статья д-ра юрид. наук, проф. Р.О. Халфиной. – М. : Изд-во "Прогресс", 1978. – 429 с.
6. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Вид. 4-те, [перероб. та доп.]. – К. : Т-во "Знання", КОО; Львів : Вид-во ЛБІ НБУ, 2002. – 566 с.
7. Ковальчук С.В. Фінанси / С.В. Ковальчук, І.В. Форкун. – Львів : Вид-во "Новий Світ – 2000", 2006. – 568 с.
8. Комінюк Н.В. Міжбюджетні відносини в Англії / Н.В. Комінюк // Державне управління в умовах інтеграції України в ЄС : матер. наук.-практ. конф. – К., 2002. – Т. 2. – С. 245-247.
9. Кудряшов В.П. Державні фінанси в період проведення реформ / В.П. Кудряшов // Фінанси України : журнал. – 2012. – № 1. – С. 41-58.
10. Кудряшов В.П. Стан державних фінансів та напрями їх оздоровлення / В.П. Кудряшов // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2011. – № 3. – С. 14-26.
11. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібн. / В.М. Опарін. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 240 с.

12. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2005 рік: щоквартальне аналітично-статистичне видання // Вісник Національного банку України : журнал / відп. за вип. Л.М. Патрікац. – К., 2006. – 165 с.; 2007. – 108 с.; 2008. – 105 с.; 2009. – 101 с.; 2010. – 103 с.; 2011. – 105 с.; 2012. – 123 с.
13. Словник сучасної економіки Макміллана : пер. з англ. – Вид. 4-те, [перероб. та доп.] / гол. ред. Девід В. Пірс. – К. : Вид-во "АртЕкс", 2000. – 640 с.
14. Хессин С. Великобритания: снижение темпов экономического роста / С. Хессин // Международная экономика и международные отношения. – 2004. – № 6. – С. 61-71.
15. Черник И.Д. Платежи и сборы как источник местных бюджетов в Европейских странах / И.Д. Черник // Финансы : ежемес. науч.-практ. журнал. – 2008. – № 7. – С. 72-73.
16. Norgaard O. Ekonomik Institution and Demokratik Reform: AComparative Analisys of Post – Communist Countries. / O. Norgaard. – London, 2000. – 400 s.
17. Zimmerman H. Wassenschaft / H. Zimmerman, K. Henke/– Munchen-Vahlen, 1981. – 319 s.

Шушкова Ю.В. Государственные финансы и их место в финансовой системе Украины

Рассмотрена сущность и дана характеристика государственных финансов, обоснован авторский подход к определению их структуры. Раскрыты особенности формирования государственных финансов, их функции и направления использования. Освещены основные аспекты денежных отношений, возникающих в процессе общественного воспроизводства и хозяйственно-финансовой деятельности государства и субъектов предпринимательства, организаций, учреждений и населения.

Ключевые слова: государственные финансы, финансы, финансовая система, структура государственных финансов.

Shushkova Yu.V. Government finance and their place in the financial system Ukraine

The essence and the characteristic of government finances, reasonably author's approach to the determination of their structure. The features of the formation of public finances, their functions and uses. The basic aspects of financial relations arising in the process of social reproduction and economic and financial activities of the state and business entities, organizations, institutions and the public.

Keywords: government finance, finances, financial system, the structure of government finances.

УДК 332:347.73:338.439.66.

Заступ. дир-ра М.Й. Ковач¹, канд. екон. наук; аспір. А.В. Колодійчук²; викл. О.О. Погоріляк³

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ СУБ'ЄКТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Подано визначення банківської системи. Розглянуто функції суб'єктів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківських систем, що ґрунтується на виконанні нею регулятивної, захисної та стабілізаційної функцій.

Ключові слова: банківська система, державне регулювання, фінансова стійкість банківської системи, суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

¹ Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету;

² Інститут регіональних досліджень НАН України;

³ Ужгородський комерційний технікум

Постановка проблеми. Однією з основних проблем у вітчизняній банківській системі в умовах фінансової кризи є підтримка на належному рівні її фінансової стійкості.

Вітчизняні банки приділяють недостатню увагу розробці та впровадженню системи стратегічного управління. Серед основних причин, якими вони мотивують таку позицію, є: нестабільність економічної ситуації в країні, політична напруженість, уникнення додаткових витрат, які необхідні для реалізації процесу стратегічного управління.

Стратегічне управління має важливе значення для забезпечення сталого розвитку банківської системи, оскільки посилення конкурентної боротьби та використання агресивної політики банків потребують нових підходів до розроблення і впровадження банківських продуктів, фінансових інструментів та залучення додаткового капіталу. Саме тому формування чіткої стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи є одним з актуальних питань сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми формування фінансово стійкої банківської системи та системним елементам стратегічного управління нею приділяють значну увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: І.О. Бланк, Т.А. Васильєва, М.О. Данилюк, Л.Є. Довгань, П. Друкер, С.М. Ільєсов, В.О. Зінченко, Дж.Ф. Маршал, М. Портер, М.І. Савлук, Т.С. Смовженко, О.Б. Уткін, Р.А. Фатхутдінов, В.М. Шелудько та ін.

Однак, незважаючи на значну кількість публікацій з цієї проблематики, наукові дослідження потребують подальшого розвитку. У дослідженнях вітчизняних вчених практично відсутні розробки, що стосуються стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи як цілісного механізму.

Виклад основного матеріалу. Банківська система, як зазначає С.М. Лобизинська, – це особливий об'єкт, діяльність якого без регулятивного впливу держави набуває ознак хаотичності, не прогнозованості, призводить до фінансового краху. Саме тому державне регулювання банківських систем необхідно розглядати як цілісну систему взаємовідносин регулюючих органів та банківських структур, основними особливостями якої є специфічний спосіб взаємозв'язку та взаємодії її складових елементів [2].

Основна мета регулювання банківської діяльності – це правове забезпечення стабільного розвитку і діяльності банків України та створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника [4]. Державне регулювання діяльності банків здійснюється Національним банком України.

На рівень фінансової стійкості банківської системи впливають зовнішні, загальнодержавні, внутрішньосистемні фактори. До зовнішніх суб'єктів відносимо міжнародні організації, інституції окремих країн, які мають договірні взаємовідносини з Україною, зокрема: Міжнародний валютний фонд,

Європейський банк розвитку і реконструкції, Банк міжнародних розрахунків, Базельський комітет з банківського нагляду, FATF, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, центральні банки світу.

До загальнодержавних суб'єктів потрібно віднести органи державного регулювання, які мають прямий вплив на розвиток банківської системи, а саме: Національний банк України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Судові органи.

До внутрішньосистемних відносимо суб'єктів, які забезпечують узгодження дій у прийнятті рішень стосовно визначення критеріальних ознак, індикаторів і методів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи. Це – Державна служба фінансового моніторингу України, Держфінпослуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольний комітет України, Асоціація українських банків, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Розглянемо функції, які виконують зовнішні (наддержавні) суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) виконує такі функції: наглядова – передбачає право МВФ спостереження за політикою країн-членів з питань встановлення валютних курсів; головна мета нагляду полягає у тому, щоб своєчасно виявити потенційно небезпечні макроекономічні дисбаланси; фінансової допомоги – використання фінансових ресурсів МВФ країнами-учасницями, які мають труднощі з фінансуванням платіжного балансу; технічної допомоги – сприяння МВФ країнам-членам у сфері грошової, валютної політики і банківського нагляду, бюджетної і податкової політики, статистики, розробки фінансового й економічного законодавства і підготовці кадрів.

Європейський банк розвитку і реконструкції реалізує стабілізаційну функцію через зміцнення фінансового ринку, підтримку розвитку підприємств малого та середнього бізнесу із залученням банківських систем, залучення іноземних інвестицій для заохочення спільного фінансування проєктів.

Банк міжнародних розрахунків (БМР) виконує регулятивну функцію, яка має прояв у визначенні основ взаємовідносин між центральними банками та іншими фінансово-кредитними інститутами, забезпечення сприятливих умов для проведення центральними банками міжнародних фінансових операцій.

Базельський комітет з банківського нагляду виконує регулятивну і стабілізаційну функції, які мають прояв у розробці широкого переліку стандартів, вказівок і рекомендацій щодо банківського нагляду.

Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF) виконує регулятивну та захисну функції через реалізацію таких завдань: створення міжнародних стандартів для боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму; розвиток взаємовідносин між FATF та регіональними органами стилю FATF, а також Офшорною групою з банківського нагляду та державами, які не є членами FATF.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) реалізує захисну функцію через підтримку довгострокових інвестицій, фінансової стабіль-

ності позичальників, стимулювання заходів щодо прийняття інституційних реформ, мобілізацію приватного капіталу та фінансову допомогу у створенні глобальних благ.

Під час визначення функцій загальнодержавних суб'єктів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи варто виходити з того, що Національний банк України виступає головною інституцією у координації і узгодженості дій у прийнятті рішень щодо банківської системи.

Основні функції Національного банку України у процесі стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи:

- взаємоузгодження дій з іншими суб'єктами стратегічного управління для забезпечення фінансової стійкості банківської системи;
- адаптація законодавчої та нормативно-правової баз України до вимог законодавства Європейського Союзу і Базельського комітету з питань банківського нагляду і регулювання;
- активізація діяльності банків із залучення коштів та їх трансформації у кредити для реального сектору економіки.

Верховна Рада України, відповідно до Конституції України [1], виконує регулятивну і контрольну функції, зокрема: призначення на посаду та звільнення з неї Голови НБУ; звітування НБУ двічі на рік про стан грошово-кредитного ринку в державі; НБУ є учасником бюджетного процесу через розробку основних засад грошово-кредитної політики.

Відповідно до Закону України "Про Кабінет Міністрів України" від 07.10.2010 р. № 2591-VI [9], Кабінет Міністрів України виконує регулятивні функції, а саме: забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної політики; розроблення і виконання загальнодержавних програм; спрямування та координація роботи Національного банку України у сфері валютного регулювання під час здійснення валютного контролю.

Міністерство фінансів України, відповідно до положення "Про Міністерство фінансів України" від 27.12.2006 р. №1837 [11], виконує регулюючі, контролюючі і стабілізуючі функції: забезпечення концентрації фінансових ресурсів; здійснює в установленому порядку випуск облігацій внутрішньої і зовнішньої державних позик, казначейських зобов'язань та інших державних цінних паперів; готує пропозиції щодо основних засад грошово-кредитної політики України, поліпшення стану розрахунків і платежів.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі, відповідно до положення "Про Міністерство економіки України" від 26 травня 2007 р. за № 777 [10], виконує функції регулювання, координації і контролю: розроблення пропозицій щодо формування та реалізації державної цінової політики; забезпечення реалізації державної політики у сфері технічного регулювання та захисту прав споживачів; реалізації державної політики у сфері співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями.

Судові органи виконують контрольну функцію через здійснення судового контролю актів НБУ щодо державного контролю у сфері банківських послуг.

До третьої групи суб'єктів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи відносять внутрішньосистемні.

Асоціація українських банків (АУБ) сприяє розвитку національної банківської системи і виконує захисні та стимулюючі функції. АУБ бере участь у законодавчій діяльності Верховної Ради України з питань розвитку банківської системи шляхом організації професійної роботи над проектами законів України, стимулювання розвитку інвестиційної діяльності, вдосконалення порядку оподаткування банківської діяльності.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, відповідно до положення "Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг" від 03.01.2010 р. № 157 [7], виконує функції регулювання і контролю, які реалізуються через виконання таких завдань: здійснення державного регулювання і нагляду за рівнем фінансової стійкості банківської системи в межах своїх повноважень, захист інтересів вкладників і кредиторів через участь у розробленні нормативно-правових актів, розроблення заходів антикризової політики.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, відповідно до Закону України "Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб" від 20.09.2001 р. № 2740-III [13], виконує захисну і контрольну функції. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб визначає порядок відшкодування вкладів учасників (тимчасових учасників) Фонду, а також встановлює відносини між Кабінетом Міністрів України та Національним банком України.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку виконує координаційну, контрольну та регулятивну функції, а саме: координація діяльності НБУ з питань функціонування в Україні ринку цінних паперів та їх похідних.

Державна служба фінансового моніторингу України [6] виконує такі функції: досліджує методи та фінансові схеми легалізації (відмивання) доходів і фінансування тероризму; бере участь за дорученням Кабінету Міністрів України у підготовці відповідних міжнародних договорів України.

Антимонопольний комітет України, відповідно до Закону України "Про Антимонопольний комітет України" від 26.11.1993 р. за № 3660-XII [3], виконує функції регулювання і контролю, а саме: погодження питань стосовно створення банківських установ та їх ліцензування під час здійснення вступного контролю; здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Державна податкова служба України, відповідно до Закону України "Про податкову службу України" від 04.12.1990 р. № 509-XII [12], виконує контролюючу функцію, яка виявляється через контроль за дотриманням податкового законодавства банківською системою, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів.

Державна статистична служба України, відповідно до Закону України "Про державну статистику" від 17.09.1992 р. № 2614-XII [8] та Положення "Про Державний комітет статистики України" від 11.06.2007 р. № 924 [5], виконує функції аналітично-інформаційного забезпечення стосовно розроблен-

ня методології визначення основних соціально-економічних показників; забезпечення повноти, надійності та об'єктивності статистичної інформації.

Висновки. Національні банківські системи виступають об'єктом регулювання з боку державних органів влади і вважаються найбільш відрегульованими. Банківське регулювання передбачає формування та застосування державною заходів впливу на банківську сферу для досягнення державних цілей.

Суб'єкти процесу стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи потрібно розглядати з трьох позицій: зовнішні суб'єкти – міжнародні організації, інституції окремих країн, які мають договірні взаємовідносини з Україною; загальнодержавні суб'єкти – органи державного регулювання, які мають прямий вплив на розвиток банківської системи; внутрішньосистемні (асоціативні) – суб'єкти, які забезпечують узгодження дій у прийнятті рішень стосовно визначення критеріальних ознак, індикаторів і методів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] від 28 червня 1996 р. № 254 к/96–ВР. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/1-doc2.nsf/link1/Z960254K.html>.
2. Лобизинська С.М. Правове регулювання банківської діяльності в Україні/ С.М. Лобизинська// Науковий вісник. – 2006, вип. 16.2. – С. 190-194.
3. Про Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс]: Закон України від 26.11.1993 р. № 3660–ХІІ/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 07.12.2000 № 2121–ІІІ/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Про державний комітет статистики України [Електронний ресурс]: Положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11.06.2007, № 924/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
6. Про Держком. фінансового моніторингу України: Положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 31.01.2007, № 100/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
7. Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]: Положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 3.01.2010, № 157/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Про державну статистику [Електронний ресурс]: Закон України від 17.09.1992, № 2614–ХІІ/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Про Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]: Закон України від 7.10. 2010 р., № 2591–VІ/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
10. Про Міністерство економіки України [Електронний ресурс]: Положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 26.05.2007 р., № 777/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
11. Про Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]: Положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 27. 12. 2006 р., № 1837/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
12. Про податкову службу в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 04.12.1990, № 509–ХІІ/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]: Закон України від 20.09.2001 р., № 2740–ІІІ/ Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

Ковач М.Й., Колодійчук А.В., Погорилляк О.О. Основные функции субъектов стратегического управления финансовой стойкостью банковской системы

Дано определение банковской системы. Рассмотрены функции субъектов стратегического управления финансовой стойкостью банковских систем, которая основывается на выполнении ею регулирующей, защитной и стабилизирующей функций.

Ключевые слова: банковская система, государственная регуляция, финансовая стойкость банковской системы, субъекты стратегического управления финансовой стойкостью банковской системы.

Kovach M.J., Kolodiychuk A.V., Pogorilyak O.O. Basic functions of subjects of strategic management of the banking system financial firmness

Determination of the banking system is given in the article. The functions of subjects of strategic management of the banking systems financial firmness are considered, that is based on implementation by it regulative, protective and stabilizing functions.

Keywords: banking system, government control, financial firmness of the banking system, subjects of strategic management of the banking system financial firmness.